

Asia: VN/1393/2020

Työryhmän mietintö lähestymiskiellon tehostamisesta

Lausunnonantajan lausunto

1. Lähisuhdeväkivallan riskinarviointi

Työryhmässä on ollut edustettuna Syyttäjälaitoksen edustaja ja laitoksen näkökulmat on tuotu ja otettu huomioon työryhmytyössä. Mietinnön tähän kohtaan ei ole erivää lausuttavaa.

2. Lähestymiskiellon määräämisen edellytykset

Työryhmässä on ollut edustettuna Syyttäjälaitoksen edustaja ja laitoksen näkökulmat on tuotu ja otettu huomioon työryhmytyössä. Mietinnön tähän kohtaan ei ole erivää lausuttavaa.

3. Väliaikaisen lähestymiskiellon määrääminen viran puolesta

Työryhmässä on ollut edustettuna Syyttäjälaitoksen edustaja ja laitoksen näkökulmat on tuotu ja otettu huomioon työryhmytyössä. Mietinnön tähän kohtaan ei ole erivää lausuttavaa.

4. Turvallisuutta parantavat toimenpiteet lähestymiskiellon määräämisen yhteydessä

Työryhmässä on ollut edustettuna Syyttäjälaitoksen edustaja ja laitoksen näkökulmat on tuotu ja otettu huomioon työryhmytyössä. Mietinnön tähän kohtaan ei ole erivää lausuttavaa.

5. Väkivallan uhrien ja tekijöiden ohjaaminen palveluihin

Työryhmässä on ollut edustettuna Syyttäjälaitoksen edustaja ja laitoksen näkökulmat on tuotu ja otettu huomioon työryhmytyössä. Mietinnön tähän kohtaan ei ole erivää lausuttavaa.

6. Oikeudellinen apu

Työryhmässä on ollut edustettuna Syyttäjälaitoksen edustaja ja laitoksen näkökulmat on tuotu ja otettu huomioon työryhmytyössä. Mietinnön tähän kohtaan ei ole erivää lausuttavaa.

7. Oikeudenkäyntimaksu

Työryhmässä on ollut edustettuna Syyttäjälaitoksen edustaja ja laitoksen näkökulmat on tuotu ja otettu huomioon työryhmytyössä. Mietinnön tähän kohtaan ei ole erivää lausuttavaa.

8. Lasten asema

Työryhmässä on ollut edustettuna Syyttäjälaitoksen edustaja ja laitoksen näkökulmat on tuotu ja otettu huomioon työryhmätyössä. Mietinnön tähän kohtaan ei ole erivävää lausuttavaa.

9. Lähestymiskiellon valvonta

Työryhmässä on ollut edustettuna Syyttäjälaitoksen edustaja ja laitoksen näkökulmat on tuotu ja otettu huomioon työryhmätyössä. Mietinnön tähän kohtaan ei ole erivävää lausuttavaa.

10. Lähestymiskiellon rikkominen

Työryhmässä on ollut edustettuna Syyttäjälaitoksen edustaja ja laitoksen näkökulmat on tuotu ja otettu huomioon työryhmätyössä. Mietinnön tähän kohtaan ei sinänsä ole erivävää lausuttavaa.

Kuitenkin kiinnitetään huomiota siihen, että ehdotettu lähestymiskiellon rikkomista koskeva säännös (RL 16:9a 2 mom.) pitää sisällään tarkoitustahallisuuden vaatimuksen (...estääkseen teknisen valvonnan suorittamisen). Asiallisesti tällainen tunnusmerkistön osa voi olla perusteltu, mutta yksittäisessä asiassa se saattaa ohjata käyttäytymiseen, jossa lähestymiskieltoon määrätty erilaisin verukkein rikkoon velvollisuuksiaan väittämällä menettelynsä syyksi mitä tahansa muuta, kuin nimenomaista tarkoitusta rikkoa hänelle määrättyjä velvollisuuksia. Lisäksi rikosasiassa velvollisuuksien rikkominen tietyssä tarkoituksessa on pystyttävä osoittamaan.

Tämän korotetun tahallisuusvaatimuksen tarpeellisuuden voisi jatkotyössä vielä harkita. Se lienee jossain määrin sidottu siihen, millaisia helpotuksia tai vapautuksia teknisesti valvottua lähestymiskieltoa koskevaan ratkaisuun on mahdollista kirjata.

Jäljempänä kohdassa 11 on otettu kantaa lähestymiskiellon rikkomista koskevan asian kiireelliseen käsittelyyn ja asian käsittelyyn sakkomenettelyssä.

11. Ehdotuksen vaikutukset

Syyttäjälaitoksen näkökulmasta merkityksellistä on lähestymiskiellon rikkomista koskevien asioiden kiireellinen käsittely ja näiden rikosasioiden määrän mietinnössä ennakoitu kasvaminen.

Syyttäjälaitoksen näkökulmasta ei lähestymiskiellon rikkomisasioihin liity sellaisia piirteitä, että ne pitäisi säätää tapauskohtaisista olosuhteista riippumatta kiireellisiksi pelkän rikosnimikkeen perusteella. Rikosvastuun toteuttaminen on varsinkin vaativammassa rikosasioissa yleisesti pitkittynyt rikosprosessista huolehtivan viranomaisketjun niukkojen voimavarojen vuoksi. Tässä tilanteessa tulisi suhtautua varovasti tiettyjä rikosnimikkeitä koskevien kiireellisyysperusteiden säätämiseen, koska tällaiset erityispriorisoinnit ovat omiaan vähentämään joustavuutta, jota ruuhkatilanteen hallitseminen välttämättä edellyttää viranomaisketjun toimijoilta.

On myös huomioitava, että lähestymiskiellon rikkominen ei välttämättä ole ainoa yksittäiseen asiakokonaisuuteen liittyvä rikosnimike. Asiakokonaisuuteen voi liittyä esimerkiksi pahoinpitelyitä,

vahingontekoja, kunnianloukkauksia, laittomia uhkauksia ja kotirauhan rikkomista. Lähestymiskiellon rikkomisen käsittelyn kiireelliseksi säätäminen käytännössä johtaa myös näiden muiden samaan rikoskokonaisuuteen kuuluvien rikosten kiireelliseen käsittelyyn, eli nostaa nekin muiden rikosjuttujen editse. Sinällään mahdollisimman nopea käsittely on perusteltua, mutta tosiasia on, että myös muiden rikosten joukossa on paljon sellaisia, jotka olisi pitänyt ehtiä tutkia ja ratkaista jo aikaa sitten.

Rikosasioiden määrän kasvuksi esityksessä on arvioitu niiden nousemista aikaisemmalle tasolleen, joka tarkoittaisi ilmeisesti niiden määrän jotakuinkin kaksinkertaistumista siten, että jatkossa lähestymiskiellon rikkomisesta tuomittaisiin (noin) 337 henkilöä nykyisen 182 henkilön sijaan. Tähän on vielä todettava, että esitetty kiireellinen käsittely saattaa itsessään myös lisätä syyttäjällä ja tuomioistuimessa käsiteltävien rikosasioiden määrää. Näille rikosasioille on tyypillistä, että lähestymiskielloa on rikottu enemmän kuin kerran, ja tavanomaisesti tällaisessa tilanteessa näitä rikkomisia käsitellään yhdessä rikosasiassa useampia. Kiireellinen käsittely saattaa johtaa siihen, ettei yhdellä kertaa käsiteltäviä asioita enää olisi niin paljon kuin ennen, vaan jokainen yksittäinen asia käsiteltäisiin erikseen omana asianaan. Tällöin juttujen määrä lisääntyy. Tämä voi johtaa myös siihen, että suojattava kohde joutuu aikaisempaa useammin rikosprosessiin todistamaan siitä, että lähestymiskiellon rikkominen on tapahtunut.

Mietinnön mukaan (s. 64) esityksen vaikutukset Syyttäjälaitokselle arvioidaan jatkovalmistelussa tarkemmin. Ainakin edellä selostettu työmäärään lisääntyminen on otettava huomioon.

Lähestymiskiellon rikkomisesta tuomitaan lähes aina sakkoa (s. 19, taulukko 6). Helpointen näiden ja muiden pääasiassa sakolla sovitettavien rikosten rikosprosessin kestoa jouduttaisi niiden säätäminen sakkomenettelyn piiriin (laki sakon ja rikesakon määräämisestä) nostamalla siinä säädettyä rangaistusmaksimin edellytystä 6 kuukaudesta yhteen vuoteen vankeutta. Uudistus voisi myös vähentää sitä haittaa, mitä lähestymiskiellolla suojattu voi joutua kokemaan tuomioistuinprosessissa. Tällainen uudistus ei sinällään mitenkään vaikuttaisi siihen, että syyttäjän harkitessa vankeusrangaistuksen soveltuvaksi, asia voitaisiin syytteellä saattaa tuomioistuimen käsiteltäväksi kuten nykyäänkin.

12. Muuta

-

Toiviainen Raija
Syyttäjälaitos

Männikkö Mikko
Syyttäjälaitos